

Bedrīšakmeņu atklājums Aizkraukles rajonā

Mg. hist. Andris Grīnbergs;
autora foto

Apceļot Daugavas krastu pilskalnu Pļaviņu apkārtnē šā gada 31. martā devās liels pulks interesentu. Vides aizsardzības kluba un Latvijas Petroglifu centra organizētajā ekskursijā kopā bija sanākuši vairāk nekā 30 dabas draugi un tūrisma pārgājienu cienītāji. To, ka ekskursijas laikā būs nozīmīgs atklājums, neviens, protams, nezina.

Apskatījuši Pļaviņas un senu krustakmeni pilsētas centrā, devāmies uz Pļaviņu pilskalnu Kāķkalnu, kas senenos laikos bijis pilskalns, bet viduslaikos izmantots kā soda vieta, no kā arī tautā saglabāties tā nosaukums. Pēc tā iepazīšanas veicām pārgājienu līdz Stukmaņu Pētera akmenim, bet pēc pusdienām, apskatījuši vairākus brašus dižozolus, nonācām Vīnakalna pilskalnā. Tas atrodas Klintaines pagastā, Daugavas ielejas malā, aptuveni puskilometru no Stukmaņu muižas kompleksa. Kad pa stāvu un ar brikšņainu mežu noaugušu nogāzi bijām uzkāpuši pilskalnā, tā plakumā ieraudzījām vecas kapu plāksnes. Kalna virsotnē muižu laikos baroni bija vērienīgi iekārtojuši savus ģimenes kapus. Vēl mūsdienās par to liecina gan kapeņu mūrējumu paliekas, gan masīvas un greznas kapu plāksnes. Lai arī baronu kapu ierīkošana pilskalnu krietni pabojājusi, arheologi ir noskaidrojuši, ka tas bijis apdzīvots pirmajā gadu tūkstošā pirms mūsu ēras.

Lēna čāpošana un neparasti atradumi

Pēc Vīnakalna apskates mūsu uzmanību piesaistīja kāds izdedzis ozols turpat blakus pilskalnam. Spriežot pēc lielas rētas koka stumbrā, vainīgs varētu būt bijis zibens. Izdegušais ozols izrādījās iecienīta ceļotāju fotografēšanās vieta, tādējādi tālākais gājiens uz Stukmaņu muižu manāmi kavējās. Visbeidzot tomēr devāmies ceļā, lēni čāpojot pa Daugavas ielejas nogāzi lejup. Un tad pavisam nejauši lēzenā nogāzē, no kuras paveras plaša ainava uz tuvējo apkārtni, tika ieraudzīts mazs, bet neapšaubāmi cilvēka roku rūpīgi apdarināts akmens. Tā virsmā tālā senatnē, ticams, ka turpat blakus Vīnakalna pilskalnā dzīvojošie cilvēki bija izveidojuši nelielu, bet ļoti izteiksmīgu bedrīti. Tā pavisam nejauši tika atrasts līdz šim nezināms bedrīšakmens, kas senatnes pētniekiem nemaz negadās tik bieži. Taču pārsteigumi turpinājās... Nepilnas pusstundas laikā ar daudz dabas draugu aktīvu palīdzību tika atrasti un uzmērīti pieci bedrīšakmeņi! Paldies vēlreiz visiem, kas piedalījās atklāšanas darbos!

Atklājumi turpinās

2007. gada 18. aprīļa rītā atklājumu vietu apmeklēja dabas pētnieki Jānis Cepītis un Lilija Jakubenoka. Viņi ar lielu interesi bija devušies skatīties jaunatklātos bedrīšakmeņus, bet, tā kā tie ir pavisam nelieli, nezinot precīzu to atrašanās vietu, bija krietni ilgi tos meklējuši. Un tad – pārsteigums: turpat blakus, nepilnus piecus metrus no pirmā bedrīšakmens, aparu malā izdevās atrast vēl vienu bedrīšakmeni! Īpaši interesanti, ka turpat atrastais bedrīšakmens ir vismazākais no sešiem. Tas 31. martā bija palicis nepamanīts, jo akmenī, kas ir pavisam niecīgs – tikai 19 x 14,5 x 12,5 cm mazs –, ievērotā izteiksmīgā bedrīte bija paslēpusies apakšpusē, bet virspusē esošā – tikko samana. Mazais bedrīšakmens bija arī diezgan dziļi iestidzis zemē.

Nepieciešamība saglabāt

Jau kopš 31. marta, kad bedrīšakmeņi tika apzināti, domājām un spriedām, ko darīt tālāk ar šiem atradumiem. Skaidrs bija tas, ka akmeņi nevar palikt tur, kur tie atradušies, jo pavisam drīz tie var pazust. Dobumakmeņus var nejauši kāds salasīt celtniecības vajadzībām – vai mazums, kur kādus pamatus vai ko citu nepieciešams būvēt? Tāpat akmeņus lasa akmensdārzu veidošanai. Turklāt divi no sešiem bedrīšakmeņiem atradās arumu vietās, kur nelielos akmeņus varētu ieart zemē. Tikpat labi tos kāds varētu vienkārši izmētāt, un atkal būtu risks, ka vērtīgās senatnes liecības pazustu. •

Skats uz Vīnakalna pilskalnu, kas bijis apdzīvots pirms 2000 gadu.

Pārdomu brīdis pēc pirmā bedrīšakmens atrašanas.

Pirms nogādāšanas uz muzeju Jānis Cepītis bedrīšakmeņiem nosaka to atrašanās vietu koordinātes.

Pēc nogādāšanas muzejā Lilija Jakubenoka bedrīšakmeņus rūpīgi nomazgā.

Pirmo reizi bedrīšakmeņu pētniecībā tie tiek nosvērti. Andris Grīnbergs.